

УДК 323.2

DOI <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.24.27>

СУСПІЛЬНІ РУХИ ЯК ФОРМА ГРОМАДЯНСЬКОГО АКТИВІЗМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Ольга Тіт

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
факультет суспільних наук і міжнародних відносин, кафедра політології
пр. Гагаріна, 72, 49010, м. Дніпро, Україна*

Стрімкий розвиток суспільства веде за собою не менш стрімку появу нових викликів та загострення невирішених проблем, які постають перед усім світом. У той час, коли державні інституції не ведуть ефективну боротьбу у подоланні кризових явищ, істотного впливу і розвитку набувають суспільно-політичні рухи, які намагаються досягти змін у колективній поведінці громадян, привернути якомога більшу увагу до загальнозначущих питань, насамперед тих державних інституцій, які здатні вплинути на перебіг подій, що, своєю чергою, сприятиме їх вирішенню. У статті запропоновано стислий огляд поглядів на питання визначення суспільно-політичних рухів. Визначено, що є кілька тенденцій до визначення суспільно-політичних рухів: як типу організації; як організаційної форми колективної дії; як форми колективної поведінки. Ґрунтуючись на вивченні основних підходів, автор пропонує узагальнене визначення суспільно-політичних рухів у рамках власного наукового дослідження. Розглянуто класифікації суспільно-політичних рухів, з огляду на те, що не існує єдиного погляду на це питання, у статті представлені найбільш авторитетні в політичній науці класифікації суспільно-політичних рухів. Наведено аналіз суспільно-політичних рухів в Україні (їх стан та особливості). В останні роки в державі особливо виокремлюються суспільно-політичні рухи таких напрямів: волонтерський рух, радикалізовані і протестні рухи, екологічний рух, локальні рухи, рух рівності, молодіжний рух. Попри значний потенціал українського суспільства задля ефективного залучення великої кількості громадян до участі в пошуку дієвих рішень та спрямування їх на досягнення позитивних змін у суспільно-політичному житті через рухи, існує низка питань, які гальмують ці процеси. Проведення подальших досліджень дасть змогу мінімізувати негативний вплив і підвищити ефективність та результативність залучення громадян до політики та формування громадянського суспільства.

Ключові слова: суспільно-політичні рухи, суспільство, держава, волонтерський рух, радикалізовані рухи, протестні рухи, рух рівності, молодіжний рух, Україна.

Якісний розвиток та процвітання держави побудованій на ефективній взаємодії та співпраці різних інституцій (учасників суспільно-політичного процесу). У демократичних державах складається система соціальних відносин, в якій громадяни беруть активну участь у суспільно-політичному житті, впливають на вирішення значущих питань і прийняття політичних рішень. Як правило, громадянсько-політична активна діяльність проводиться через інститути представництва, такі як політичні партії чи громадські організації. В українському суспільстві, з огляду на дані соціологічного опитування [1], нині зазначається низький рівень довіри до традиційних інститутів політичного представництва громадян, який пов'язаний із думкою про недостатній рівень відображення інтересів соціальних груп та їх закритість для широкого доступу громадян до процесу прийняття політичних рішень. Разом із тим поглиблення кризи в різних сферах суспільного життя, зростання екологічної небезпеки, відстоювання прав і свобод людини, прагнення здійснювати безпосередній вплив на процес прийняття рішень і, найголовніше, відсутність адекватної дії

державних органів для вирішення кризових питань зумовлюють появу паралельно діючих об'єднань громадян, які не є представниками партійних, державних структур, громадських організацій, але за своєю діяльністю та цілями стають повноцінними суб'єктами політичного життя. Такі об'єднання громадян отримують форму суспільно-політичних рухів, які не претендують на безпосередню участь у здійсненні влади, не беруть на себе пов'язаних із цим зобов'язань і відрізняються формою існування, організаційною структурою, засобами і методами дій. Тобто дедалі більшої ваги набувають стихійні форми участі, прямої дії широких верств населення, засновані на спільних ідеалах і цінностях та спрямовані на вирішення певного окремого питання, які, отримавши результат, здебільшого нівелюються або консоліднуються в нові політичні партії чи громадсько-політичні організації.

У сучасній науці не існує чіткого, єдиного визначення поняття суспільно-політичного руху. Дослідженням проблематики суспільно-політичних рухів присвятили свої роботи такі вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Гомза, В. Зубар, Л. Камінська, А. Матвійчик, І. Чміль, Е. Гідденс, А. Турен, П. Штомпка, О. Здравомислова, Т. Павлова.

З середини ХХ ст. виокремлюються кілька тенденцій розуміння сутності і змісту цього явища: перша група ґрунтується на ідеї розуміння суспільно-політичних рухів як типу організації, певного соціального суб'єкта, що має внутрішні і зовнішні ресурси розвитку, виконує роль поштовху до прагнення зміни суспільного устрою відповідно до певних соціальних цінностей і має це за головну мету. У статті Т.В. Павлової «Соціальні рухи як фактор трансформації інституціонального середовища: проблеми теорії» знаходимо дефініцію авторів Д. Де ла Порти і М. Діані, яка, на нашу думку, розкриває сутність суспільно-політичних рухів у рамках цієї групи: «Суспільно-політичні рухи – неформальні мережі, які базуються на поділюваних усіма цінностях і солідарності, мобілізують своїх учасників із приводу конфліктних проблем за допомогою регулярного використання різних форм протесту» [2]; друга група виходить із розуміння суспільно-політичних рухів як організаційної форми колективної дії, яка дає змогу здійснювати вплив на процеси, що відбуваються, і таким чином продукувати зміни у суспільстві. П. Штомпка та Е. Гідденс визначали рухи як особливий різновид колективних дій, через які відбуваються спроби реалізувати загальні інтереси поза межами інститутів; третя група базується на розгляді рухів як форми колективної поведінки в ситуації суспільної кризи, тобто представники цього підходу вбачали, що внаслідок певних психологічних факторів, а також соціальних умов відбувається трансформація колективної поведінки громадян, яка спрямовується на суспільно-політичні зміни, створення нового порядку і набуває неінституціоналізованої форми організації – суспільно-політичного руху [3–5].

Ми не ставили за мету в рамках статті дослідити визначення цього поняття, але вважаємо за потрібне зазначити визначення, яке, на нашу думку, найбільш вдало характеризує це явище. Отже, суспільно-політичні рухи – неформальна мережа громадян (їх об'єднань), які ситуативно об'єднуються/кооперуються/згуртовуються/діють у прагненні домогтися вирішення певних суспільно значущих питань. У цьому сенсі під ситуативністю об'єднання ми розуміємо, що прагнення вирішення певного кола питань або досягнення певних цілей може стати об'єднуючим фактором для людей, різних за ідеями, цінностями, політичними вподобаннями. І поки їх інтереси та цілі збігаються з цілями руху, вони його підтримують і співпрацюють.

Серед головних ознак суспільно-політичних рухів варто виокремити відсутність стабільної структури (в більшості рухів), конкретної програми чи статуту, динамічність та нетривалий характер, непостійну кількість учасників і ситуативність «союзників»/кооперації (ці ознаки можуть варіюватись на різних етапах діяльності руху). Також

вважаємо за потрібне зазначити, що, на нашу думку, суспільно-політичним виступає будь-який рух – соціальний, економічний, культурний, правовий тощо, тому що в будь-якому разі, у намаганні привернути увагу не тільки суспільства, а й державних органів влади до необхідності вирішення тих чи інших питань, вони взаємодіють із політичними інституціями і самі стають учасниками політичного процесу. Водночас для суспільно-політичних рухів не є характерним саме отримання державної влади, що, своєю чергою, не применшує їх рівень впливу на неї, якій здійснюється опосередковано. Першочерговим для суспільно-політичних рухів виступає привертання уваги, «політизація» суспільно значимих питань, запитів, які не отримали адекватної реакції/вирішення від державних органів влади. З часом суспільно-політичні рухи можуть трансформуватись у нові соціальні структури (політичні партії, громадські організації).

Вважаємо за потрібне зазначити, що в політичній науці чимало різноманітних класифікацій суспільно-політичних рухів, які структуруються залежно від цілей, завдань, зовнішніх та внутрішніх умов, методів дії тощо. Теоретиком вивчення суспільно-політичних рухів Д. Аберле запропоновано їх поділ на чотири типи: 1) революційні рухи – спрямовані на радикальні зміни в суспільствах, які є глибокими, всеохоплюючими і часто насильницькими; 2) реформативні рухи – спрямовані на зміну лише деяких сторін чинного суспільного порядку. Наприклад, такі рухи є реакцією на специфічні види несправедливості або нерівності; 3) рухи порятунку, головне прагнення яких – звільнення людей від таких життєвих шляхів, які розцінюються як гріховні. (різноманітні релігійні течії); 4) альтернативні рухи – спрямовані на досягнення часткових індивідуальних змін, тобто головна мета полягає в усуненні якихось специфічних негативних рис людей, а не в бажанні досягти повної зміни звичок індивідів [3].

Своєю чергою, Г. Блумер пропонував розрізняти загальні, специфічні та експресивні рухи. Перші прагнуть культурних перетворень, характеризуються слабкою організованістю, відсутністю постійного членства та стійкого керівництва, прикладом цього типу рухів вчечний наводить робітничі, молодіжні, жіночі, рухи за мир тощо. Другі характеризуються структурованістю, чіткою метою, як правило, це рухи революційного і реформативного характеру. Особливістю експресивних рухів є прагнення змін лише в якійсь окремій групі людей, а не трансформація усього суспільного ладу. До цього типу належать релігійні рухи [3].

В Україні процеси укорінення демократичних цінностей та розбудови громадянського суспільства супроводжуються змінами в розумінні громадянами власної ролі в процесі управління суспільними процесами, що загалом призводить до поступового накопичення досвіду неформальної організаційної активності [4].

Події Помаранчевої Революції 2004 р., а особливо Революції гідності 2014 р. значно похитали стан суспільно-політичного руху в країні, а також сприяли появі нових напрямів та форм цього явища. Нині найбільш активними можна вважати суспільно-політичні рухи у таких напрямках: волонтерський рух, радикалізовані і протестні рухи, екологічний рух, локальні рухи, рух рівності. Хотілося б виокремити активність і високий рівень молодіжного руху, але, на нашу думку, в нашій державі він діє не в традиційній формі, мається на увазі наявність вузькоцільового руху, який має чітко обмежену молодіжну базу, що взаємодіє між собою та акумулює молодь до боротьби за відстоювання власних прав, реалізацію та утвердження безпосередніх інтересів і цінностей молоді в суспільстві [6]. Нині молодь є головною активною часткою усіх напрямів суспільно-політичних рухів, об'єктивні інтереси яких відповідають інтересам молоді. Ведучи боротьбу за позитивні, якісні зміни в інших сферах життєдіяльності суспільства, молодь забезпечує собі право на гідне життя, можливості саморозвитку. Таким чином, саме молодь виступає провідником соціально-політичних змін.

Так склалось, що в нашій державі є велика кількість проблем, які потребують нагального вирішення: війна на сході, політична та економічна кризи, недосконала та малоефективна соціальна політика держави, питання реформування сфери охорони здоров'я та освіти й інші. На жаль, від державних інституцій не завжди вдається отримати адекватне та своєчасне вирішення цих питань, здебільшого рішення є малоефективними, не несуть позитивних зрушень, а іноді, навпаки, поглиблюють кризу. Спільне незадоволення громадян цими процесами спонукає до мобілізації громадян до активних дій, перетворення на своєрідні групи тиску та канали передачі потреб центрам прийняття політичних рішень у формі суспільно-політичного руху.

Війна на сході країни, яка супроводжувалась політичною кризою, стала чинником активного сплеску волонтерського руху в країні. Перед суспільством постали завдання матеріально-технічного забезпечення та морально-психологічної підтримки військовослужбовців, тимчасово переміщених осіб з окупованих територій, поранених внаслідок воєнних дій тощо. У період соціально-політичної нестабільності українське суспільство показало неабияку здатність до самоорганізації, мобільність, оперативність. На певний проміжок часу саме волонтерський рух перебрав на себе частину державних функцій у вирішенні нагальних проблем. З волонтерського руху, що охопив усю країну, виникла велика кількість волонтерських організацій, які підтримують колективну дію в періоди спаду руху, реалізують координаційні та комунікативні функції. Варто виокремити «Крила Фенікса», «Народний тил», «Повернись живим», «Чорний тюльпан». Високий рівень довіри громадськості до волонтерського руху став чинником започаткування співпраці з Міністерством оборони України (далі – МО) (створення у 2014 р. «Ради волонтерів» при МО, яка в 2015 р. стала «Проектним офісом реформ», до сфери якого увійшли контроль за матеріальне забезпечення, держзакупівлі, медицина та державні підприємства); створення Координаційних рад при МО та Міністерстві соціальної політики у 2015 р., до складу яких також увійшли волонтери; залучення волонтерів на керівні посади до вищих органів державної влади в Україні (Д. Арахамія, Ю. Бірюков, Т. Ричкова, Г. Тука).

Значимо, що однією з функцій волонтерського руху стало інформування громадськості щодо ситуації в зоні воєнних дій: актуалізується увага на проблемних питаннях у різних сферах життєдіяльності українського соціуму (робота «волонтерського десанту» в МО; ситуація з корупцією на блокпостах; зловживання та злочини місцевої влади; випадки крадіжок та перепродажу військової амуніції та спецзасобів, якість харчування солдатів та багато інших). Тобто створилась соціальна група з найвищим рейтингом довіри населення, що виводить її роль і значення на перші позиції у плані політичної запитаності [7].

Останніми роками в Україні набирає обертів радикалізований рух, діяльність якого спрямована на дестабілізацію та збурення суспільства, чинення тиску на громадськість, суди, місцеві чи центральні органи влади, який використовує насильницькі та провокативні дії. До того ж активісти руху пов'язані з політиками та бізнесменами, які використовують їх задля досягнення та забезпечення політико-бізнесових цілей, зокрема, насильницькими методами нав'язувати суспільству свої погляди на низку тем, у тому числі щодо ролі ЛГБТ, етнічних та релігійних груп, а також культурних рухів [8]. Ядром цього руху є громадські організації, які позиціонують себе як праворадикальні та націоналістичні, також сюди доречно зарахувати й екстремістські організації. Наприклад, «Традиція і порядок» (позиціонує себе як «консервативний політичний рух, <...> спрямований на побудову сильної, незалежної країни з міцною економікою та здоровим суспільством» [9], «Катехон» та «Сестринство святої княгині Ольги» (виступають за «традиційну» родину та ведуть агітацію проти ЛГБТ та фемінізму). Активісти цих організацій виступають проти ЛГБТ, абортів та нетрадиційних відносин,

серед їх методів дії – зрив публічних заходів на підтримку ЛГБТ, пікетування, написання петицій тощо. Окремо слід зазначити «Національні дружини» та «Громадську організацію СІЧ-С14» вони використовують більш жорстокі методи доведення своєї позиції до суспільства. Представників організації С14 звинувачують у вчиненні погромів табору ромів у Києві у 2018 р., вбивстві Олеса Бузини, блокуванні телеканалів («Інтер»); основні види діяльності «Національних дружин» – зрив публічних заходів силовими акціями, іноді із застосуванням вогнепальної зброї, пікетування будинків відомих політиків чи бізнесменів, залучення до вирішення бізнесових та політичних питань (рейдерські атаки, конфлікти навколо масових забудов тощо), і все це робиться під прикриттям патріотичними гаслами [10].

Протестні рухи в Україні здебільшого пов'язані із невдоволенням діями влади щодо вирішення ситуації на сході України та продовженням малоефективної політики щодо окупованого Криму, результатами виборів, резонансними судовими процесами, нападами на активістів. Головними методами дії є пікети, акції, спрямовані на привертання уваги громадськості, ЗМІ до проблеми, аби таким чином спонукати державні інституції до їх вирішення. Вони характеризуються мирним характером дії, але можуть перерости в неконвенційні форми, особливо якщо відстоюване питання входить у коло зацікавленості окремих політиків чи бізнесових груп, і можуть бути радикальними громадськими організаціями. Серед відомих протестних проєктів: «Хто замовив Катю Гандзюк?», «Мовчання вбиває» – акції протесту проти нападів на громадських активістів, які не розслідують належним чином, тому винні залишаються непокараними; акції «євробляхерів» – акції непокори з вимогою зробити так, щоб розмитнення транспортних засобів на іноземній реєстрації обходилося не більше за третину від його вартості; акції освітян, шахтарів із вимогами підвищення рівня мінімальної заробітної плати та збільшення фінансування галузі та інші.

Екологічний рух в Україні набирає обертів, головна мета його – поширення екологічних знань та переконань у сучасному суспільстві шляхом участі в процесі екологічного виховання, просвіти та пропаганди. Можна зазначити низьку громадських організацій, які підживлюють і розвивають рух: Всесвітній фонд природи WWF в Україні, ГО «Україна без сміття», ГО «Всеукраїнський молодіжний рух «Let's do it, Ukraine!», ГО «Колегія екологічної освіти «Світ освіт», ГО «Міста для життя». Серед основних напрямів діяльності – підтримка об'єктів природно-заповідного фонду, збирання відсортованого сміття або вторсировини від населення, проведення лекцій, конференцій, воркшопів, акцій, флеш-мобів із метою просвіти громадян щодо необхідності сортування сміття, збереження чистоти довкілля, доведення до громадськості, ЗМІ, світу інформації про екологічні проблеми країни [11]. Найбільш відомими проєктами є: «Кришка Project» — екологічна ініціатива серед учнів шкіл, яка полягає в організованому зборі пластикових кришок від пляшок та їх обміні на навчальні макети серця, мозку чи молекули водню (від ГО «Україна без сміття»); серія соціальних роликів від зоозахисників (UAnimals), створення спеціальної номінації «Цирк без тварин» на фестивалі соціальної реклами Molodiya Festival. Результатом скоординованої боротьби зоозахисників стала низка локальних заборон пересувних цирків із тваринами; ініціатива «Батарейки, здавайтеся!» – засновані філії та більше 1500 пунктів прийому батарейок в усіх областях України. Станом на 2018 р. рухом зібрано 200 т пальчикових батарейок, які підготовлені для відправлення на переробку до одного з європейських підприємств; всесвітня акція Trashtag Challenge – флеш-моб, ідея якого полягає в тому, щоб знайти найбрудніші куточки міста, сфотографуватися біля купи сміття, а потім його прибрати, вивезти і зробити ще фінальну світліну, – охопила більшість міст України [12].

Локальні рухи представляють собою активне залучення громадян задля вирішення суспільно-важливих питань на рівні місцевих громад. Головними цілями цього руху

є поліпшення умов проживання в місті чи районі. За умов процесу децентралізації у громади з'явилося більше можливостей для співпраці, контролю та впливу на формування порядку денного в місті. Наприклад, громадяни міста активно залучаються до продукування та реалізації проектів розвитку міського простору та спільноти через «Бюджет участі». У соціальних мережах активно функціонують спільноти громадян об'єднаних за територіальним принципом (наприклад, окремий житловий район міста). Через ці спільноти громадяни повідомляють про наявність проблем у міському просторі, обмінюються ідеями і досвідом вирішення, формують спільне звернення і комунікацію із представниками місцевої влади, бізнесу, лідерів думок, представників ЗМІ тощо. Також саме через місцеві публіки відбувається заклик і мобілізація громадян для участі в акціях проти забудови зелених зон, окремих рішень місцевої влади тощо.

Рух рівності. Проголосивши європейський вектор розвитку, українська держава поступово переймає сукупність демократичних цінностей, до яких також належить толерантність і рівність всіх громадян у правах, обов'язках, можливостях. Громадяни країни незадоволені низкою реальних проблем із дискримінацією жінок та сексуальних меншин. Ці питання дають поштовх для проведення акцій (Марші рівності), страйків, флеш-мобів, перфомансів, створення громадських організацій, що закликають до боротьби з несправедливістю та нерівністю. Серед засобів діяльності – інформаційно-просвітницька робота щодо питань рівності, цінностей інклюзивності, свободи та соціального різноманіття, реалізація проектів, спрямованих на зниження агресивності і нетерпимості в суспільстві, просування ідеї рівності прав та можливостей людей незалежно від їхньої статі, надання правозахисної допомоги постраждалим від дискримінації [13]. Результатом діяльності можна назвати скасування списку заборонених для жінок професій, запровадження гендерних квот на місцевих виборах.

Отже, характеризуючи суспільно-політичні рухи в Україні, можна дійти висновку, що вони стають механізмом боротьби громадян за власні інтереси в період, коли діяльність традиційних інститутів представництва громадян є неефективною, та виконують роль інструменту комунікації громадськості з державними інституціями. Головними ознаками українського суспільно-політичного руху є наявність неформальних мереж громадян, готових до мобілізації, спільних дій, пошуку та залучення нових учасників, активістське ядро, відсутність ієрархічної структури, постійного членства, здебільшого ненасильницький та неагресивний характер, але в періоди загострення можуть використовуватись неконвенційні форми дії, також присутня тенденція до трансформації руху в інституційні форми. Серед основних проблем можна виокремити слабку комунікативну мережу для підтримки постійного зв'язку та координації, низький рівень співпраці окремих напрямів руху між собою, використання рухів для реалізації власних інтересів окремими політичними силами. Проведений нами аналіз напрямів діяльності українських суспільно-політичних рухів дає змогу говорити про умовний поділ на ті рухи, діяльність яких спрямована на благо суспільства та держави, і ті, що спрямовані на дестабілізацію.

Список використаної літератури

1. Моніторинг 2018: основні тенденції змін громадської думки. URL: <https://dif.org.ua/article/monitoring2018-osnovni-tendentsii-zmin-gromadskoi-dumki> (Дата звернення 10.06.2019)
2. Павлова Т.В. Социальные движения как фактор трансформации институциональной среды: проблемы теории. URL: <https://www.politstudies.ru/article/4041> (дата обращения 10.06.2019).

3. Чміль І.І. Становлення, функціонування і трансформація суспільно-політичних рухів у політичні партії (на прикладі країн Центрально-Східної Європи) : дис. ... к. політ. наук. 2016. URL: <http://www.lnu.edu.ua/thesis/chmil-iryna-igorivna/> (дата звернення 10.06.2019).
4. Камінська Л.Ф. Теоретичні підходи до дослідження суспільних рухів. URL: http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/visn2010_1-2_91.pdf (дата звернення 10.06.2019).
5. Гомза І. Суспільно-політичні рухи : посібник. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/12291> (Дата звернення 10.06.2019)
6. Черкашина Т. О. Молодіжні рухи як суб'єкт суспільно-політичних процесів. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/5319> (дата звернення 10.06.2019).
7. Волонтерський рух в Україні як нова форма взаємодії влади і громадянського суспільства. URL: <http://ipiend.gov.ua/publication/volonterskyj-ruk-h-v-ukraini-iak-nova-forma-vzaiemodii-vlady-i-hromadianskoho-suspilstva/> (дата звернення 10.06.2019).
8. Ультраправий екстремізм як загроза українській демократії. URL: <https://ccl.org.ua/position/ultrapravuj-ekstremizm-yak-zahroza-ukrajinskij-demokratiji/> (дата звернення 10.06.2019).
9. Традиції і порядок. URL: https://www.facebook.com/consignment.land/?ref=br_rs (дата звернення 10.06.2019).
10. Правий та ще правіший. Як радикали разом з СБУ та МВС перетворюють Україну на мафіозне болото. URL: <https://zaborona.com/pravuj-ta-shche-pravishyj-iak-radykaly-razom-z-sbu-ta-mvs-peretvoriuiut-ukrainu-na-mafiozne-boloto/> (дата звернення 10.06.2019).
11. ProstirTalks: чим живе екологічний рух України. URL: <https://www.prostir.ua/?focus=prostirtalks-chym-zhyve-ekolohichnyj-ruh-ukrajiny> (дата звернення 10.06.2019).
12. Добірка громадських ініціатив, які рятують довкілля. URL: <https://www.prostir.ua/?news=dobirka-hromadskyh-initsiatyv-yaki-ryatuyut-dovkillya> (дата звернення 10.06.2019).
13. Громадські організації. URL: <https://genderindetail.org.ua/community/organizations/gromadski-organizatsii-134539.html> (дата звернення 10.06.2019)

SOCIAL-MOVEMENTS AS A FORM OF CIVIL ACTIVITY IN MODERN UKRAINE

Olga Tit

*Oles Honchar Dnipro National University
Faculty of Social Sciences and International Relations,
Department of Political Science
Gagarin Ave., 72, 49010, Dnipro, Ukraine*

The rapid development of society leads to the emergence of new challenges and aggravation of the unresolved problems face to the whole world. At times when state institutions are not conducting an effective struggle to overcome crisis phenomena, social and political movements are trying to achieve changes in collective behavior of citizens acquire significant influence and development, attract as much attention to the issues of general importance as possible. First of all for those state institutions that are capable to affect the course of events, which in turn will contribute to their solution. The article offers a brief overview of what determines the socio-political movements. It is determined that there are several tendencies in the definition of socio-political movements: as a type of organization; as an organizational form of collective action; as a form of collective behavior. Based on the study of the main approaches,

the author proposed a generalized definition of socio-political movements within the framework of his own research. The classification of socio-political movements is considered, that there is no single view on this issue. The article presents the most authoritative classification in the political science of socio-political movements. The analysis of social and political movements in Ukraine is presented: their status and features. In recent years in the state social and political movements in the following areas are particularly distinguished: volunteer movement, radicalized and protest movements, environmental movement, local movements, movement of equality, youth movement. Despite the significant potential of Ukrainian society to effectively engage a large number of citizens to participate in finding effective solutions and direct them to achieve positive changes in the socio-political life through movements, there are a number of issues that hinder these processes. Further research will minimize negative impacts and increase the efficiency and effectiveness of the citizen engagement in politics and the formation of civil society.

Key words: socio-political movements, society, state, volunteer movement, radical movements, protest movements, environmental movement, youth movement, Ukraine.